

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 385/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen vale- ja pakkoyrittäjyydestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Tiina Elon / vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 385/2025 vp:

Millä kaikilla keinoin hallitus vähentää mahdollisuuksia naamioida työsuhteita yritystoiminnaksi

ja

ovatko keinot hallituksen mielestä riittävän tehokkaita vale- tai pakkoyrittäjyyden torjumiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus tuomitsee kaiken työvoiman hyväksikäytön mukaan lukien vale- tai pakkoyrittäjyyteen liittyvän hyväksikäytön ja työsuhteisen työn naamioinnin yritystoiminnaksi. Pääministeri Orpon hallituskaudella hyväksikäyttöön puututaan kahdella ohjelmalla. Nämä ovat työperäisen hyväksikäytön vastaisen työn toimenpideohjelma ja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma.

Työmarkkinoilla on menossa laaja muutos, jossa perinteisen työsuhteen ja yrittäjyyden rajat hämärtyvät. Muutos tuo uusia mahdollisuuksia, mutta myös epäselvyyksiä sopimustoiminnassa ja väärinkäytöksiä. Varjopuolena on, että työsuhteita muutetaan yksipuolisesti toimeksiantosuhteiksi, tavoitteena välttää työnantajavelvoitteita, vakuutusmaksuja, veroja ja Suomen lain ja työehtosopimuksien velvoitteita. Ilmiö on kansainvälinen ja siihen vastaamaan on myös säädetty EU:n alustatyödirektiivi, jonka täytäntöönpano on meneillään työ- ja elinkeinoministeriössä. Alustatyödirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä on tarkoitus luoda työsuhteolettamaa koskevaa sääntelyä, joka auttaa oikeussuhteen oikean muodon tunnistamisessa alustatyösektorilla. Kansallisessa täytäntöönpanossa on tarkoituksena estää oikeussuhteen naamioiminen yrittäjyydeksi niissä tilanteissa, joissa työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät.

Helmikuussa 2024 hyväksytty työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma sisältää muun muassa toimenpiteet koskien työntekoa koskevan oikeussuhteen oikein luokittelun (työsuhde/yrittäjä) edistämisestä ja mahdollisen laskutuspalveluyritysten rekisteröitymisvelvoitteen vaikutusten selvittämistä työperäiseen hyväksikäyttöön osana hallitusohjelmakirjauksen toteuttamista.

Oikeusministeriössä on valmisteilla työperäistä hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn merkittävä kiristäminen hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. Tarkoituksena on korostaa työelämässä tapahtuvan hyväksikäytön rangaistavuutta korvaamalla nykyinen kiskonnantapaista työsyryntää koskeva pykälä kiskonnalla työelämässä ja törkeällä kiskonnalla työelämässä. Törkeän tekemuodon rangaistusminimiksi säädetään vankeusrangaistus. Myös oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotetaan uusiin rikossäännöksiin, siten luonnollisten vastuuhenkilöiden lisäksi voitaisiin hyväksikäyttötilanteista rangaista myös yritystä. Lisäksi lainsäädäntöä muutetaan niin, että edellä mainituista rikoksista voidaan rangaistuksen lisäksi määrätä tekijä liiketoimintakieltoon. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2026. Rangaistusten tehostaminen ja rikkojien vastuuseen saattaminen on keskeistä torjuttaessa työperäistä hyväksikäyttöä.

Työntekoa koskevan oikeussuhteen oikeinluokittelu on keskeistä sopimusosapuolten oikeusaseman kannalta. Suomessa työtä tehdään joko työsuhteessa tai yrittäjänä. Työsopimuslaki on pakottavaa oikeutta ja lain kriteerien täyttyessä työsuopimuslaki ja muu työläinsäädäntö tulee sovellettavaksi. Neuvonnalla voidaan vaikuttaa työntekoa koskevan oikeussuhteen oikeaan luokitteluun. Sen sijaan väärinkäytösten torjuntaan tarvitaan muita toimia. Oikeinluokittelun haasteita ja mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja torjua väärinluokittelua on syytä selvittää erikseen.

Laskutuspalveluyrityksen toimintaan Suomessa sovelletaan useita säädöksiä ja viranomaisohjeita. Laskutuspalveluyrityksen on huolehdittava siitä, että työn suorittajalle maksettavat korvaukset käsitellään Verohallinnon ohjeiden mukaisesti joko palkkana tai työkorvauksena, ja että ennakonpidätys sekä sosiaalivakuutusmaksut suoritetaan asianmukaisesti.

Laki hankintayksiköiden ja elinkeinonharjoittajien sähköisestä laskutuksesta (241/2019) edellyttää, että laskutuspalveluyritys pystyy toimittamaan laskut sähköisessä muodossa EU:n standardien mukaisesti. Sähköpostitse lähetetty PDF-lasku ei täytä lain vaatimuksia.

Kuluttajansuojalain ja hyvän perintätavan mukaisesti laskutuspalveluyrityksen on varmistettava, että laskutus tapahtuu oikea-aikaisesti, laskutuslisät eivät ole kohtuuttomia ja maksujen perintä toteutetaan lain edellyttämällä tavalla.

Ennen laskutuspalveluyritysten rekisteröintivelvoitteen käyttöönottoa arvioidaan, onko rekisteröintivelvoite tehokas tapa puuttua ongelmaan vai onko tavoite saavutettavissa jollain muilla keinoin. Arvioinnissa otetaan huomioon perustuslain (elinkeinovapaus) ja EU-oikeuden (palveluiden tarjonnan vapaus) asettamat reunaehdot. Elinkeinonharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuuden on vakiintuneesti katsottu merkitsevän elinkeinovapauden rajoitusta. Elinkeinovapautta voidaan rajoittaa vain, jos perusoikeuksien rajoittamisen kriteerit täyttyvät. Hallitus arvioi näitä kriteereitä myös laskutuspalveluyritysten osalta.

Harmaan talouden torjuntaohjelman toimet ehkäisevät veronkiertoa, harmaata taloutta ja talousrikollisuutta muun muassa tietoisuutta lisäämällä sekä tiedon liikkumista ja viranomaisyhteistyötä edistämällä. Joulukuussa 2024 hyväksytty harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategia ja toimenpideohjelma 2024–2027 tähtää näihin päämääriin sekä toteuttaa hallitusohjelmassa lueteltuja hankkeita ja muita torjuntatoimenpiteitä.

Myös tilaavien tahojen on tunnettava paremmin niitä riskejä, jotka liittyvät ulkopuolisen työvoiman hankintaan ja välittäjien käyttöön. Vastuullinen yritystoiminta ja hyvät sopimuskäytännöt ovat tärkeitä toimia tässä kokonaisuudessa. Työnantajilla ja tilaajilla on vastuuta reilujen työmarkkinoiden edistämisessä ja väärinkäytösten torjunnassa. Myös työntekijä- ja työnantajaliitot toimivat aktiivisesti työperäistä hyväksikäyttöä vastaan ja torjuvat valeyrittäjyyttä. Liitoilla on tärkeä rooli näiden kielteisten ilmiöiden torjunnassa osana laajempaa monitoimijayhteistyötä. Viitteitä on siitä, että ulkomaalaiset järjestäytyneen rikollisuuden toimijat ovat vahvasti mukana yrityksissä, jotka tuovat työntekijöitä Suomeen. Tämä vaatii viranomaisten lisäksi myös yrityselämän edustajien toimia ja ymmärrystä siitä, miten työperäistä hyväksikäyttöä voidaan torjua.

Harmaan talouden torjunnan ohjausryhmässä on käsitelty mahdollisia ratkaisuja ja lisätoimia. Valitettavasti kysymyksessä esitettyihin ilmiöihin ja ongelmiin ei ole olemassa yhtä toimivaa ratkaisua. Tarvitaan lainsäädäntöä, tehokasta viranomaisten yhteistyötä ja valvontaa, tiedonvaihtoa sekä neuvontaa ja ohjeita hyvien sopimuskäytäntöjen edistämiseksi. Työsuhteen naamiointi yrittäjyydeksi on ilmiö, jota tulee ehkäistä erilaisin toimin ja tehostamistoimia pohditaan edellä todettujen toimien lisäksi.

Helsingissä 2.12.2025

Työministeri Matias Marttinen

VN/34528/2025-TEM-3

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: